

Montreal Protokolü, Ozon Tabakasının Korunmasında Sonuç Verdi

Dünyadaki canlı yaşamı için hayati önemdeki ozon tabakasındaki incelme, “dünyanın en başarılı çevre anlaşması” olarak bilinen Montreal Protokolü sonucu giderek azalıyor. - 15.09.2018

Tevfik Durul (AA) - Dünyadaki canlı yaşamının korunması ve devamı için hayati öneme sahip ozon tabakasındaki delinme, şimdiye kadar yapılmış en başarılı çevre anlaşması olarak nitelendirilen Montreal Protokolü çerçevesinde alınan tedbirlerle giderek azalıyor. Ancak ABD'nin Paris İklim Anlaşması'ndan çekilmesiyle çevre sorunlarıyla ortak mücadeledeki kaygılar, uluslararası kamuoyunu meşgul etmeyi sürdürüyor.

BM'nin 19 Aralık 1994'de gerçekleştirdiği 92. Oturumu'nda alınan karar doğrultusunda, "Uluslararası Ozon Tabakasını Koruma Günü" ilan edilen 16 Eylül, aynı zamanda Ozon Tabakasını İncelten Maddelere Karşı Montreal Protokolü'nün de imzalanma tarihi olarak biliniyor.

Yeryüzünden 25-30 kilometre uzaklıkta, nispeten zenginleştirilmiş ozon moleküllerinden oluşan ozon tabakası (stratosfer), ultraviyole (UV) adı verilen ve insanlık için son derece zararlı olan ışınların yüzde 99'unu emme özelliğine sahip. Bu nedenle dünyadaki canlı yaşamının devamı için “koruyucu şemsiye” işlevini gören bu kırılgan tabakanın korunmasının hayati öneme sahip olduğu belirtiliyor.

İncelme, ilk 1974'de tespit edilmişti

California Üniversitesinden Sherwood Rowland ve Mario Molina tarafından hazırlanan 1974 tarihli bir araştırma makalesi, ozon tabakasının delinmekte olduğunu ortaya koyan ilk bilimsel verileri ortaya koymuştu. Söz konusu bilim insanları çalışmasında, ilerleyen yıllarda yaygın olarak buzdolaplarında, klimalarda ve aerosol sprey kutularında kullanılan kloroflorokarbonlar (CFC) adı verilen bir sentetik kimyasal sınıfının nasıl çalıştığını

anlatmıştı.

Modern insanların hayatının ayrılmaz parçaları haline gelen “beyaz eşya” sınıfındaki bu elektronik aletlerin, insan yaşamı için kilit öneme sahip stratosferde delikler oluşmasına yol açtığını vurgulayan bilim insanları, daha ince bir ozon tabakasının güneşten daha fazla UV ışınının dünya yüzeyine ulaşmaya imkan tanıdığını belirtiyor. Bu da insanlarda cilt kanseri, katarakt, doğadaki hayvan ve bitki türlerinin geleceği açısından de sayısız problemlere neden teşkil ediyor.

1985 yılında Antartika üzerindeki ozon deliğinin tespit edilmesi ile hükümetler, CFC'lerin ve bazı halonların üretimini ve tüketimini azaltacak katı önlemlere ihtiyaç olduğu yargısına varmışlardı.

“Dünyanın bilinen en başarılı çevre anlaşması”

Dünyayı güneşin zararlı ışınlarından koruyan ozon tabakasının tahrip edildiğinin belirlenmesi üzerine dünya ülkeleri, 1985 yılında imzalanan Ozon Tabakasının Korunmasına Dair Viyana Sözleşmesi'nden sonra, 1987'de Montreal'de bir araya gelerek, "Ozon Tabakasını İncelten Maddelere Karşı Montreal Protokolü"nü imzaya açmışlardı.

Montreal Protokolü, dünya kamuoyu tarafından “dünyanın şimdiye kadar bildiği en başarılı uluslararası çevre anlaşması” olarak nitelendiriliyor.

BM, ozon tabakasının incelmesiyle mücadele için 197 ülkenin imzaladığı Montreal Protokolü'nün ve onunla bağlantılı anlaşmaların imzalanması sonucu milyonlarca muhtemel cilt kanseri vakasının önüne geçildiğini belirtiyor.

Ozon tabakasının incelmesine yol açan maddeler, aynı zamanda sera etkisi yaptığından protokolün iklim değişikliği ile mücadeleye de önemli katkı sağladığı kaydediliyor.

Delik küçülüyor

Bilim insanları, Antarktika üzerinde ozon tabakasındaki deliğin küçülmeye başladığını belirtiyor.

Araştırmacılar, 2000'den 2016'ya kadar yapılan ölçümler sonucu Antarktika üzerinde ozon tabakasındaki deliğin 4 milyon kilometrekare (yaklaşık Hindistan kadar) küçüldüğünü tespit etmişti.

Ülkelerin bu sorunla mücadeledeki ortak duruşunu ve uygulamalardaki kararlılığını sürdürmesi halinde deliğın, 2050 yılına kadar tamamen kapanabileceğı öngörölüyor.

Türkiye'nin uygulamadaki başarısı

Montreal Protokolü'ne 19 Aralık 1991'de taraf olan Türkiye'ye, BM Çevre Programı (UNEP) tarafından 2012, 2014 ve 2016 yıllarında “Ozon Tabakasını Koruma Onur Madalyası” verilmişti. Geçen yıl Çin'in aldığı bu ödölün bu yılki adayları arasında uygulamadaki başarısıyla ön plana çıkan Türkiye de bulunuyor.

Ülkeler, koruma tedbirleri kapsamında soğutma ve iklimlendirme cihazlarında kullanılan “Klorodiflorometan” (HCFC-22) maddesinin kullanımına kısıtlamar getirirken, bu maddenin ithalatı, bu maddeyi içeren ürünlerin Montreal Protokolü kapsamında gelişmekte olan ülkelere ihraç edilmesine de kontrollü olarak izin veriyor.

Ayrıca Hidrokloroflorokarbon (HCFC) grubu gazların da kullanımını kademeli olarak sonlandırmak için yönetmeliklerinde düzenlemelere gidiyor.

Halon gazların kullanımı için ise küresel çapta ithalat yasakları ve kısıtlama tedbirlerine başvurulurken, iç piyasalarda zorunlu tüketim için islah faaliyetleri yürütölüyor.

Ozon tabakasını incelten maddelerin sonlandırılmasına gayret gösterilirken, verilen istisnalarla ülke ihtiyaçları ve ihracatın engellenmemesi de gözetiliyor.

ABD'nin Paris İklim Değışikliğı Anlaşması'ndan çekilmesi

ABD Başkanı Donald Trump, 2015'te dönemin ABD Başkanı Barack Obama öncölüğünde 200'den fazla ülkenin katılımıyla imzalanan Paris İklim Anlaşması'ndan ülkesini çekme kararını açıklamış, bu sürecin 2020 yılında tamamlanacağı belirtilmişti.

Anlaşmanın mevcut şartlarının ABD'nin ekonomik çıkarlarına uymadığını savunan Trump, Çin ve Rusya'dan örnekler vererek bazı düzenlemelerin yapılması durumunda ülkesinin anlaşmaya dönebileceğini kaydetmişti.

ABD'nin söz konusu anlaşmadan çekilmesi gibi gelişmeler, uluslararası kamuoyunun, ülkelerin çevre sorunları yönünde ortak sağduyusunu sorgulamasına yol açarken, Trump'ın ABD'de yaptığı gibi ülkelerin “kolaylıkla” anlaşmalardan geri çekilebilmesi, ileriye dönük çevre endişelerini güçlendiriyor.

Telefon: +90 (312) 473 84 23

E-Posta: mts@mevzuattakip.com.tr

Adres:

Çetin Emeç Bulvarı Hürriyet Cad. No: 2/12 Çankaya ANKARA